

**Донецька обласна універсальна наукова бібліотека
ім. Н. К. Крупської
Відділ науково-методичної роботи
і соціологічних досліджень**

*Листок-сигнал
серії «Книга-лауреат»*

***Любов Голота
«Епізодична пам'ять»***

Донецьк 2008

ББК 78.381.9:83

Г 61

Любов Голота. «Епізодична пам'ять» : листок-сигнал / Донец. обл. універс. наук. б-ка ім. Н. К. Крупської ; уклад. І. А. Пилипенко. – Донецьк : Сх. вид. дім, 2008. – 12 с. – (Серія «Книга-лауреат»).

Укладач: І. А. Пилипенко

Редактор: О. В. Рязанцева

Відповідальний за випуск: Н. П. Авдеєнко

Комп'ютерний набір: В. І. Копійка

© Донецька ОУНБ
ім. Н. К. Крупської, 2008

Національна премія України імені Тараса Шевченка у сфері літератури 2008 р. була присуджена письменниці Любові Голоті за роман «Епізодична пам'ять», поету Петру Перебийносу за збірку поезій «Пшеничний годинник», письменниці, громадянці Федеративної Республіки Бразилія Вірі Сілянській (Вірі Вовк) за книги «Сьома печать», «Роман-зілля» та переклади творів української літератури португальською мовою.

Присудження Шевченківської премії Любові Голоті викликало неоднозначну реакцію як колег по перу, так і пересічних книгоманів. Адже досі її знали як журналіста і талановиту поетесу.

Любов Голота народилася 31 грудня 1949 р. у м. Кривий Ріг Дніпропетровської області, має філологічну освіту: закінчила Дніпропетровський державний університет. Працювала журналістом в обласних газетах «Зоря», «Прапор юності» та на обласному радіо. З 1983 р. живе і працює в Києві у видавництві «Молодь», «Радянський письменник», а з 1995 р. – головний редактор всеукраїнського просвітянського тижневика «Слово Просвіти». Зараз Л. Голота працює ведучою передач «На перетині думок» і «Знакова постать» на радіоканалі «Культура».

Член Національної спілки письменників України із 1977 р. Автор восьми поетичних книг «Народжена в степах», «Весняне рівнодення», «Горицвіт», «Вікна», «Жінки і птиці», «Дзеркала», «На чоловічий голос», «Опромінена часом», кількох книг для дітей, книги публіцистики «Сотворіння».

Любов Голота – лауреат премії ім. Володимира Маяковського (1981), ім. Володимира Сосюри «Любіть Україну» (2001).

Організувала та видала перший жіночий культурологічний журнал незалежної України «П'ята пора». Є автором сценаріїв багатьох столичних масових свят і дійств. Заслужений працівник культури України.

Роман «Епізодична пам'ять» – твір новаторський. Може, навіть жанр «роман» йому не надто пасує. Це скоріше реквієм, відчайдушна спроба берегині вберегти від небуття й замулення давні корені роду.

Що стосується структури роману, то він складається з різних оповідей, новел, епізодів, які внутрішньо взаємопов'язані. Саме тому твір не розпадається на ці епізоди, а сприймається як цілісний, цілком художній.

У романі Любові Голоти осмислюється проблема українства як філософська, психологічна і суспільна; осмислюється крізь призму тривання часу, крізь призму існування людської індивідуальності, бо лише особистість розриває завісу часу своїми духовними зусиллями.

Авторка мала перед собою найголовніше завдання: осмислити попередню епоху і нинішню у її відображенні, адже сучасне впливає із минулого як логічне продовження. Письменниця чесно і правдиво дивиться в очі минулому, аби зрозуміти причини наших духовних катаклізмів.

Корені кожної наступної доби виростають із минулого. Любов Голота має рацію: не все пам'ятаємо чи не хочемо пам'ятати? Читаючи твір, розумієш, що треба пам'ятати кожную життєву мить, особливо якщо вона стосується правди. А вона в нас неймовірно болюча і складна.

Не одну долю скалічили чи перемололи на кісткове борошно ленінсько-сталінські жорна, не одну душу осушили й осиротили граблі воєнних боєнь, суспільних «відлиг», «заморозків», «перебудов». Проходила епоха вдовиним повоєнним співом-голосінням, суєтою робітничих і студентських гуртожитків, появою пристосуванства та кар'єризму. Час пустопорожніх маніфестацій, час порожнечі транспарантних кар'єристів, час, який залізними лещатами душив українство.

Автор справедливо засуджує «транспарантоносців», що були ревними кар'єристами режиму, прислужувалися навіть спецслужбам. Були байдужі й продажні, черстві і зловтішні. Серед них листоноша Догай, який наклепав на тітку героїні роману, і її відправили на десять років у табори на далекій річці Бірюса. Повернувшись із таборів, повністю амністована й

реабілітована Євдокія «плакала і просилася запитати, що вона такого зробила, що заробила на цілу десятку – на Бірюсі з вісімнадцяти років валити ліс? А баба її відмовляла: не йди з двору, бо ще напише, він такий, його, сучого сина, все село знає, кажуть, шестеро душ сиділо, Догая проклинали...».

То була епоха насадження штучних тканин, а за ними – штучних душ. У моду увійшли синтетичні «водолазки» з високими, щільними комірцями – «горло мало бути прикрите до самого підборіддя, надто багато розвелосся довкола охочих вчепитися гострими іклами в твоє беззахисне, вібруюче підгорля, яким перекочуються українські слова». «Транспарантоносці», «активісти-кар'єристи» «першочергово закладали тих, з ким ще вчора сиділи за одним столом чи на одній студентській лаві, кому чогось люто заздрили».

Всі наші «духовні Чорнобилі» – це типовий продукт попереднього життя, у котрому насаджувався страх як одна із форм морального існування. «Чого ми всі так боялися, Господи? Цілі покоління народжених в утробному страхові, у вічному переляку перед владою, яка розорить, виморить голодом, а потім ще й запроторить у табори».

Через багато років, вихолостивши душу людську, жінки постчорнобильської епохи зі страхом очікували появи власних дітей. Страх, насаджуваний попередньою системою, проріс міцним корінням у свідомості поколінь, і жінка вже чекає пологів не в радості, а у вічній боязні. Порушений не лише історичний, а й біологічний ритм нації.

Важко дивитися в очі системі, яка плавно й методично знищувала родину, оселю, навіть любов. Де і коли був зламаній отой найголовніший гвинтик, який забрав у народу природне право і вміння бути щасливим? Письменниця не ставить діагнозів, вона обережно, сантиметр за сантиметром, досліджує народний організм. Поквапливість, з якою втікала родина від самої себе, дріб'язковість і суєтність метушні отого покоління, котре впало під колеса тоталітаризму, бо не вміло опиратися тій демонській машині, що душила індивідуальність і була основана на страху як основі панування. Батьки виїжджали у міста, навздогінці за примарами «советизму», залишивши під опікою бабусь дітей, які ховали у свої нехитрі коробочки «скарби» від мами й тата. Дідівська мудрість ще

тримала цементуючим началом родину, оживала живильною силою в онуках.

Село – колиска народної моралі і національного духу – все-таки вигойдувало у своїх долонях супротив, отой невидимий внутрішній супротив проти винищення та несправжності, неначе інтуїтивно відчуваючи загрозу, яку несла глобалізація. «Аби вижити – треба крутитися», – так дико звучав життєвий принцип «розвинутого соціалізму для мешканців Любимівки, які гордо виростили із землі і сягали неба.

Події, зображені в романі, органічно зливаються з реаліями сучасного життя. Найспритніші пристосуванці минулого нерідко першими пристосовувалися і до нового. Виникли нові проблеми. Довгождану свободу часто активніше використовує зло, ніж добро. Село, яке попри всі біди було донором нації, одержавши нарешті леліану віками землю, без малої техніки, без належного сприяння держави, без молодих рук не може як слід розпорядитися цим багатством на користь собі і народу, ряд-поряд сумує хатами-пустками, заростає бур'янами.

Хвилює роман і показом виплеску українських умів і талантів на всесвітні обшири, що, на жаль, стають нерідко безповоротними втратами для України.

Авторка роману більше розмірковує, ніж розповідає. Розмірковує власними устами та устами своїх персонажів про життя та його цінності – скороминущі й вічні.

Любов – це вічна цінність, єдина творяща сила. Десь по краплині вона втрачалася в суєті буднів, пошуках компромісу, навіть у бажанні зробити щось добре взамін. Людство вже усвідомило, що навіть найстрашніші злочини, можливо, бувають скоєними від бажання зробити щось корисне. Про це свідчить епізод про журналістку, яка приїхала брати інтерв'ю в місцевої вчительки. По хаті бігало біленьке ягнятко, яке «пахло так ніжно й молочно, що, відпустивши його, гостя заснула й спала не прокидаючись до ранку... прокинулась в давно забутому радісному шкільному настрої». Але свято вечірньої розмови і свято єднання душ минуло так несподівано трагічно. Учителька, намагаючись почастивати свою гостю-журналістку, зарізала до сніданку малесеньке ягнятко. Біблійне ягнятко, яке щойно тулилося до людського плеча, несло в оселю тепло й

радість, загинуло під ножами. Довірлива Вифлеємська казка закінчилася трагічно: хто ж зігріє малого Ісусика в його вбогому хліву своїм диханням. Жорстокість, навіть із найкращими намірами, не може бути виправданою, бо вона вбиває щось більше, аніж божу тваринку, – людську мрію в добро.

Пізнати любов – це пізнати час? А що таке спійманий час? «Коло стає колесом, в якому мелькоче пійманий час...» Поглянути в очі часу – це вийти за межі свого «Я». Сконцентрований час, духовний час, зовнішній час і внутрішній час. Як у дитячому калейдоскопі є одночасно і оповідачем, і суб'єктом оповіді, і Дівчинкою, і Жінкою. Дівчинка залишилася жити у Жінчиному серці, бо воно не вихололо, не розчинилося в холодних дзеркалах буття, не втратило своєї індивідуальності і найбільше – здатності любити. І не просто любити, а захищати тих, кого любить: коханого Михася і свою донечку, свою дорогу і свою оселю. А ще – батьківські могили і свою пам'ять.

На грані найвищого реєстру головна героїня роману пізнає найвищий закон життя – закон любові. На грані життя і смерті, коли хвилі Всесвіту відносять душу матері до високих вод. «Мамо, тебе відносить за течією, мені не допірнути крізь води, не прорости крізь землю, не засягнути в повітрі душечки твоєї, рибко, пташко, мамо моя...»

Перед обличчям матері, перед обличчям роду веде сповідальну розповідь письменниця – звідси гранична оголеність нервової напруги сюжетних вузлів. Навіть у лірично замаяних епізодах вбачається бетховенський мотив перестороги і найголовніше: кожен факт розкривається з причинно-наслідковою мотивацією.

Порушені в романі проблеми невідступно переслідують сучасників, чекають свого вирішення. Настав час великого очищення, коли треба вимести хату, зняти павутину зі стелі, помити вікна... Час великого прибирання.

У романі стільки інтиму, лірики, людських переживань, що твір на перший погляд не соціальний, тим більше не політичний. Але люди органічно показані на тлі політичних подій, у вирі соціальних зрушень. Цікавими є образи

персонажів. Дівчинка-Жінка (головний персонаж) чимало разів поринала в холодну життєву купіль, але зберегла любов до свого роду, рідної домівки. Починала старіти сільська непоказна хата, «нагадуючи втомлене мамине лице», а Дівчинка-Жінка і далі вважала її своєю домівкою. Бо тільки тут її любили такою великою любов'ю, тут її спогади про минуле та два найрідніші хрести: Батька і Матері.

Читачеві, напевно, запам'ятається «хазяйновитий» Мурлян, дивакуватий та «пишучий» дід Фургало, практична і водночас задушевна Глафіра, сузір'я оригінальних вчительок, яких уподібнювало лише ім'я Марія, «ще замашна Домаха». У творі ретельно виписані колективні портрети окремих родин, причому в їх розвитку. Якщо від християнських сільських душ дідуся, бабусі, батьків українській жінці з села передається найкраще, що консервується в традиціях села, передусім любов до дітей, надто до сиріт, аж до неубієнної національної свідомості, що була небезпечною в часи «дружби народів», то у ППЖ, похідної польової жони, жертви війни і режиму Маші Вікулової і її нащадків доля зовсім інша. Пустившись рідного берега, контролю родини, знехтувавши моральні приписи, аж до втечі від немовлят, покинутих сестрі загиблого чоловіка, Маша гірко продовжила свій рід. Її дочка Гаїна, не маючи моральних застережень в образі матері, стала наче копією її розпусти, втекла із дому з прибудним віником'язом, гультьєм Мурим, а згодом і син Гаїни завдав кривди матері, програвши в карти її статки.

Читаючи роман, впадає в очі його мова: поетична, образна, символічна, з підтекстами, від чого письмо стає багатозаровим, показ подій – панорамним.

Символом є дзеркала, які спостерігають за нашим буттям поглядом Всевишнього. Хочеться заховатися у невидиму шпаринку від того «всевидячого ока», але воно однаково присутнє: показує тріщини і непотрібне сум'яття, пильно вдивляється в наші душі. І ми перед поглядом вічних дзеркал можемо захиститися лише внутрішньою красою.

Символічне значення надається й воді, яка змиває бруд не тільки з тіла, але й з душі.

Жінка поливає себе степовою водою на батьківському подвір'ї і молодшає, і красивішає в її благодатних струменях. Змиває втому доріг, змиває страждання, очищується і вивищується у великому смутку. Жінка вмиває батьківську оселю – як корабель, котрий пливтиме безкраїми степовими дорогами – уже без неї.

І злива – у потрактуванні сільських філософів – Божа благодать. «Так Батько зустрічає Матір...» – дивуються люди, які прийшли на цвинтар провести в останню дорогу сільську трудівницю.

І ставок, який найбільше любив Батько, – особливо перед смертю, коли часто сидів над чистою заводдю.

І крижана вода ставка, який мало не поглинув Дівчинку, коли вона з'їхала своїми новими санчатами і провалилася в студену купіль...

І цілющою водою змиває Жінка в лікарні натруджені ноги чужої жінки, по-звірячому потолоченої чоловіком.

І, нарешті, отой щасливий сонячний дощ, у якому розкошує родина, омиа і освячена небесними водами. Все – символічне, все – припасоване, як акуратні квадратики на матусиній ковдрі. Кожний квадратик – це окрема повість, окремий розділ народної епопеї.

«Епізодична пам'ять» – твір про реабілітацію народної пам'яті, у якій все так непросто зберегти. Але кожен життєвий епізод, що пробуджує серед ночі, примушує плакати над могилами батьків, маємо складати як шматки розбитого дзеркала, щоб бачити якомога ширшу картину прожитого і пережитого. Тоді яснішими будуть обрії майбутнього.

* * *

З метою представлення широкому загалу роману Любові Голоти «Епізодична пам'ять» радимо провести в бібліотеці **презентацію книги.**

Захід може складатися з двох частин:

1. *Любов Голота та її «Епізодична пам'ять»: шлях до вищої мистецької премії України.* Виступ літературознавця.

2. *Час духовного апокаліпсиса.* Обговорення роману «Епізодична пам'ять».

Орієнтовні питання до обговорення:

1). М. Якубовська запитує: «Чи буде роман Любові Голоти «Епізодична пам'ять» належно поцінований? Адже до нього потрібно приходити з душею, яка вміє трудитися». Чи доклали ви душевних зусиль для прочитання твору?

2). Чи дійсно тема роману є актуальною? Чи потрібно згадувати минуле заради майбутнього?

3). Авторка роману стверджує, що в нашому минулому було багато болю і страху. Чи не перебільшує вона? Хіба не було у попередньому житті любові і ніжності, відваги і шляхетності?

4). Чи погоджуєтесь ви з твердженням, що такі «духовні Чорнобилі» – це типовий продукт попереднього життя? У чому ви вбачаєте причини наших духовних катаклізмів?

5). Позбавити український народ рабства і тоталітарної безвідповідальності та байдужості – завдання новітньої епохи. Чи настав час великого очищення? Чи можливо, на вашу думку, духовне очищення нації, духовне відродження України?

Література

Публікації роману Любові Голоти

Епізодична пам'ять : роман. – К. : Факт, 2007. – 288 с.

Коридором дзеркал : уривок з роману «Епізодична пам'ять» // Літ. Україна. – 2004. – 4 берез. – С. 5, 7.

Про Любов Голоту

Береза, Ю. Зцілюємо пам'ять! / Ю. Береза // Літ. Україна. – 2008. – 25 верес. – С. 4.

Василяшко, В. З тепла любові і з холоду зла... / В. Василяшко // Культура і життя. – 2008. – 27 лют. – С. 3.

Вінник, Г. Чотири острівця у серці: крізь призму філософії любові у поетичній збірці Л. Голоти «Опромінена часом» бачиться нелегка доля жіночого буття / Г. Вінник // Літ. Україна. – 2006. – 5 жовт. – С. 6.

Любов Голота: «Ми втратили щось дуже важливе – на кшталт сонячного промінчика у закритому подвір'ї» : [бесіда з поетесою і гол. ред. газ. «Слово Просвіти» Л. Голотою / записав І. Рябчий] // Кн. клуб плюс. – 2006. – № 10. – С. 26–28.

Сизоненко, О. Реквієм роду й селу / О. Сизоненко // Літ. Україна. – 2008. – 14 серп. – С. 4.

Тарасюк, Г. Жіноча сповідь на чоловічий голос : роздуми про книгу Любові Голоти / Г. Тарасюк // Літ. Україна. – 2001. – 29 берез. – С. 6.

Якубовська, М. Обличчя часу. Роман Любові Голоти «Епізодична пам'ять» удостоєний Шевченківської премії / М. Якубовська // Укр. культура. – 2008. – № 3. – С. 8–9.

Якубовська, М. Упійманий час / М. Якубовська // Літ. Україна. – 2008. – 31 січ. – С. 6.

Підп. до друку 17.12.2008 Формат 60 x 841 / 16.
Папір офсетний. Друк різнографний. Гарнітура Times.
Ум. друк. арк. 0,7. Обл.-вид. арк. 0,45. Зам. 3-121708.
Наклад 65 пр.

Видавниче підприємство "Східний видавничий дім"
(Державна свідоцтво № ДК 697 від 30.11.2001.)
83086, м. Донецьк, вул. Артема, 45
тел./факс (062) 338-06-97, 337-04-80